

Використання інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці студентів авіаційних ВНЗ до іншомовної комунікації

В статті розглядаються проблеми та етапи використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) при вивченні іноземної мови в авіаційному ВНЗ, застосування яких дозволяє підвищити мотивацію студентів, оптимізувати процес навчання іноземної мови, збільшити ефективність самостійної роботи студентів та урізноманітнити форми і види навчальної діяльності.

Входження України у світову спільноту, інтеграційні процеси в усіх сферах суспільного життя, міжнародне співробітництво піднімають проблему міжкультурного спілкування та взаєморозуміння учасників спілкування, що належать до різних культур. Тому знання іноземної мови стає необхідним як для кар'єрного росту, так і для міжнаціональних особистісних відносин. Крім того, сучасні умови праці потребують від фахівців самостійно поповнювати знання, постійно оновлювати їх, знайомитись із закордонним досвідом, досягненнями світової науки і техніки, працювати з науково-технічною та фаховою інформацією. Під впливом цих процесів сучасний ринок праці ставить нові завдання перед ВНЗ у підвищенні якості підготовки фахівців з новим типом мислення, яке б відповідало вимогам інформаційного суспільства.

Все це відбивається на методиці викладання іноземної мови професійного спрямування у технічних ВНЗ. Основною метою навчання іноземної мови у технічних ВНЗ (зокрема авіаційних) є розвиток особистості студента, здатного брати участь у іншомовній професійній комунікації та постійно розвиватись та самовдосконалюватись.

Проте практика роботи в авіаційному ВНЗ вказує на такі суперечності при вивченні іноземної мови: обмежена кількість аудиторних годин з дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» у студентів технічних спеціальностей та високі вимоги до рівня володіння іноземною мовою по завершенні курсу; низький рівень мовної підготовки у студентів при вступі до ВНЗ та професійна спрямованість дисципліни вже з першого курсу; різний рівень мовної підготовки у студентів однієї групи та однакова навчальна програма; збільшення годин на самостійну роботу студентів з вивчення дисципліни та неспроможність студентів самостійно організувати свою роботу. Тому з'являється необхідність шукати ефективні методи і засоби навчання, зокрема створювати нові способи використання інформаційних технологій для інтенсифікації та індивідуалізації навчального процесу.

Одним з важливих напрямків розвитку сучасної педагогіки та методики навчання іноземної мови є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес ВНЗ. Дана проблема є актуальною останніми роками, про що свідчать дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців (Е.Азімов, В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, П. Гаджиева, П. Гуржій, Л. Дунаєва, М. Жалдак, В. Заболотний, Г. Козлакова, І. Кузьміна, Ю. Машбиць, О. Міщенко, Н. Морзе, О. Пінчук, С. Раков, Ю. Рамський,

Т. Руденко, О. Співаковський, Ю. Триус, І. Теплицький, О. Шестопал, А. Щукін, F. Henri, K. Lundgren-Carol, F. Watson та інші), в яких автори діляться досвідом, обговорюють переваги та труднощі використання цих технологій у навчальному процесі.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це узагальнювальне поняття, що описує різні пристрої, механізми, методи, способи та алгоритми обробки та передачі інформації [5, с. 169]. Інтерактивність ІКТ, що забезпечується гіпертекстовими та мультимедійними засобами, передбачає перехід на якісно новий рівень роботи з інформацією. Потенціал ІКТ безмежний: вони відкривають великі можливості диференційованого підходу, візуалізації навчання, організації самостійної роботи студентів, оперативного контролю та забезпечення навчально-методичними матеріалами [1].

На основі аналізу досліджень науковців та власного досвіду можна зазначити, що застосування ІКТ у процесі вивчення іноземної мови має певні переваги:

- привабливість, інтерактивність навчальних матеріалів, що підвищують мотивацію студентів, інтерес до вивчення іноземної мови, стимулюють їхню пізнавальну активність та сприяють активізації їхньої розумової діяльності [1], [3, с. 186], [5, с. 171];

- можливість адаптації освітнього процесу під потреби окремого студента [5, с. 171], що дозволяє індивідуалізувати навчання і дає студентам можливість проявити самостійні дослідницькі якості [1];

- підвищення інформативності [1] та рівня методичної підготовки викладача [5, с. 171];

- вдосконалення умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності (читання, говорінні, аудіюванні і письмі): умінь сприймати та розуміти автентичні іншомовні тексти; умінь передавати інформацію зв'язними висловлюваннями з дотриманням орфографічних, пунктуаційних, лексичних, морфологічних, синтаксичних і стилістичних норм мови [4, с. 157], розвиток умінь іншомовного спілкування у різних ситуаціях та формування комунікативних навичок і культури мовлення [1];

 - збагачення активного та пасивного словників студентів [5 с. 171];

 - формування соціокультурної та країнознавчої компетенцій [1];

 - імітування мовного середовища [1];

- розвиток самостійності студентів та інтенсифікація дослідницької роботи студентів [3, с. 186];

 - вибудовування системи поточного і підсумкового контролю [2, с. 85].

Однак, практика показує, що незважаючи на наведені переваги використання ІКТ у навчальному процесі, не всі викладачі прагнуть впровадити ці технології у свою викладацьку діяльність. Частина з них з обережністю ставиться до комп'ютерних технологій, що може пояснюватись недостатнім рівнем їхньої комп'ютерної грамотності, небажанням змінювати вироблений роками стиль викладання або браком часу на підготовку до використання таких засобів навчання.

Під час вивчення іноземної мови у ВНЗ можна використовувати готові засоби ІКТ або створювати свої власні. При створенні власних засобів, викладач має можливість адаптувати зміст певного засобу ІКТ до рівня знань і умінь окремої групи студентів, наповнити його матеріалом, цікавим даній

групі та відповідним навчальному плану і технічним можливостям. У даній роботі ми розглянемо передусім першу групу засобів.

Услід за Г. Нітченко та М. Ховрич розділимо застосування ІКТ на такі етапи: підготовка викладача до заняття, проведення практичного заняття, самостійна робота студента та контроль рівня засвоєння знань і вмінь студента [5, с. 169].

На етапі підготовки викладача до занять ІКТ використовуються для таких цілей: доповнення навчального матеріалу новою інформацією за допомогою мережі Інтернет, підготовки мультимедійної презентації з певної теми та розробки індивідуальних завдань для студентів.

Під час проведення практичного заняття можна використовувати ІКТ як засіб демонстрації презентацій з теми та інших матеріалів інформаційного характеру. Крім того, вони дозволяють інтегрувати автентичні матеріали у різноманітних видах і форматах з мережі Інтернет у контекст заняття з іноземної мови.

На основі власного досвіду роботи у ВНЗ було визначено сайти мережі Інтернет, які можна використати для інтенсифікації вивчення іноземної мови студентами. Розглянемо деякі з них.

Сайт *BBC News* (www.bbc.com) надає доступ до актуальних новин у Великій Британії та світі, різних галузях науки та техніки у вигляді відео, подкастів та текстів. А перегляд каналу *BBC World News* дозволяє студентам вдосконалювати власні навички аудіювання. Крім того, *BBC* пропонує навчальний матеріал на сайті www.bbc.co.uk/learningenglish/, який можна застосовувати як на занятті, так і для самостійної роботи студентів. Один з розділів сайту – це 6-хвилинний аудіо запис у формі діалогу «6 Minute English» призначений для розвитку навички аудіювання.

Для практики американської англійської мови корисним буде онлайн-ресурс <http://learningenglish.voanews.com/>. Інформація на сайті розподілена за рівнями володіння мовою та за категоріями (*English in a minute*, *Everyday grammar*, *English at the movies*, *VOA Newscast*).

Іншим корисним онлайн-ресурсом з навчальними відеоматеріалами, який можна застосовувати як для аудиторної, так і самостійної роботи студентів, є www.engvid.com, на якому професійні викладачі-носії мови навчають англійської мови. Серед переваг даного ресурсу слід зазначити структурованість матеріалів, які містять такі розділи: вимова, граматики, фразові дієслова, ідіоми, ділова англійська мова, сленг тощо. Крім того, даний ресурс містить велику кількість уроків для студентів з різним рівнем підготовки, а його матеріали розподілені на три групи в залежності від рівня володіння мовою: *Beginner*, *Intermediate* и *Advanced*. Студенти мають змогу переглянути як прості відеоуроки (вимова звуків [i□], [□], [θ] та [s], [θ] та [ð], «How to ask questions in the past simple tense» та ін.), так і відеоматеріали для вищого рівня володіння англійською мовою («*IELTS speaking: a secret method*», «*English slang: How to talk like a real Londoner*», «*English phrases and idioms to describe people in business*», «*How to talk about your career*»).

На заняттях з іноземної мови ми також використовували автентичні відеоматеріали з мережі Інтернет та розробляли систему завдань до них: фрагменти документальних фільмів з *Discovery Channel* («*Mega Engineering*», «*London Heathrow Airport*», «*Living in the age of airplanes*» та ін.) та *Natural Geographic Channel* («*Wright Brothers vs. Curtiss*», «*From waterwheels to mega*

jets» та ін.); матеріали TED Talks («A flight on solar wings», «A 3D-printed jumbo jet?») та ін.); фрагменти художніх фільмів; 4–5 хвилинні репортажі програми новин CBS, BBC та CNN. При роботі з автентичними відеоматеріалами ми враховували рівень володіння мовою студентами та вибирали окремі фрагменти фільмів або репортажів, враховуючи їхню тривалість та відповідність рівню знань студентів.

При організації самостійної роботи студентів ІКТ дозволяють створити принципово нове освітнє середовище, яке активізує самостійну роботу студентів та оптимізує навчальний процес. Вони також дозволяють студентам засвоїти навчальний матеріал не лише у рамках навчального заняття, а й у будь-який зручний час, надолужуючи прогалини у знаннях та вдосконалюючи певні уміння й навички; дають змогу викладачеві контролювати самостійну роботу студентів засобами електронної пошти, веб-сайтів, створюючи зворотній зв'язок між студентом та викладачем; та створюють умови для встановлення інтерактивного діалогу між користувачем та інформаційною системою, який реалізується засобами мультимедіа.

В якості автентичних Інтернет-ресурсів для читання актуальних новин та підготовки матеріалів до занять студенти можуть використовувати сайти www.newscientist.com, www.theguardian.com, www.edition.cnn.com, www.thenews.pl, www.nytimes.com та онлайн словники Lingvo, Webster, Multiflex, online free dictionary, Multitran для роботи з текстами. Найбільшим відео-хостингом є YouTube, використання можливостей якого може сприяти розвитку навичок аудіювання.

Для розвитку іншомовного спілкування, покращення вимови та розширення словникового запасу потрібна постійна практика та спілкування з носієм мови. Інтернет, діяльність якого ґрунтується на електронному спілкуванні мільйонів людей в усьому світі, дає можливість користуватися спеціальними онлайн-ресурсами для обміну інформацією, знаннями та пошуку друзів у різних країнах світу. Серед таких ресурсів можна визначити соціальні мережі, Skype, а також www.interpals.net, www.penpalworld.com, www.italki.com та інші. Таке спілкування дозволяє знайти нових друзів чи однодумців та мінімізувати мовний бар'єр при вивченні іноземної мови. Крім того, з метою вивчення іноземної мови може використовуватись як вільне спілкування в мережі Інтернет з носіями мови, так і спеціально організоване спілкування в режимі онлайн конференції [3, с. 187].

При організації контролю рівня засвоєння знань та вмінь студента ІКТ застосовують у вигляді тестових програм, які можуть використовуватись студентом самостійно на занятті чи в позааудиторний час з метою самоконтролю, або викладачем для контролю рівня підготовки студента.

Проте викладачу слід пам'ятати, що використання ІКТ на заняттях іноземної мови в ВНЗ повинно бути не головним, а допоміжним засобом навчання. Важливо також орієнтуватися на кінцевий результат, оптимальну кореляцію часу навчання та обсягу навчального матеріалу, чітку систему контролю та самоконтролю. Щоб правильно й ефективно організувати навчальний процес засобами ІКТ, викладач повинен постійно вдосконалюватись, підібрати прийнятні умови для активного впровадження ІКТ у навчальний процес.

Висновки

На заняттях з іноземної мови можна вирішити ряд дидактичних завдань, використовуючи ІКТ, а саме: створювати мотивацію для вивчення іноземної мови, поповнювати словниковий запас студентів, вдосконалювати уміння і навички в усіх видах мовленнєвої діяльності та підвищувати якість навчання. Робота студентів стає більш інтенсивною, що дозволяє підвищити темп вивчення навчального матеріалу за збільшити обсяг самостійної роботи на заняттях та поза ними. Сьогодні ІКТ можна вважати новим способом передачі знань, який відповідає якісно новому змісту навчання і розвитку студента. Такий спосіб дозволяє студенту вчитися з цікавістю, знаходити джерела інформації, а також виховує самостійність і відповідальність при отриманні нових знань. Проте використання ІКТ не може забезпечити суттєвого ефекту без викладача, оскільки ці технології – лише засоби навчання, ефективність яких залежить від уміння викладача використовувати їх для досягнення певних педагогічних цілей на основі глибокого вивчення всіх можливостей.

Список літератури

1. Брезгина О.В. Об использовании информационно-коммуникационных технологий при обучении иностранному языку [Электронный ресурс] / О.В. Брезгина // Вестник НВГУ : научн. журн. – 2014. – № 4. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/ob-ispolzovanii-informatsionno-kommunikatsionnyh-tehnologiy-pri-obuchenii-inostrannomu-vazyku> (дата обращения: 30.03.2017).
2. Закотнова П.В. Информационно-коммуникационные технологии при обучении иностранному языку глазами студентов / П.В. Закотнова // Альманах современной науки и образования : научн. журн. – Тамбов, 2012. – № 10. – С. 85–86.
3. Кузьміна І.П. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови / І.П. Кузьміна // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – 2008. – № 3(24). – С. 186–190.
4. Лазаренко С.В. Використання сучасних засобів інформаційно-комунікативних технологій у процесі викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах / С.В. Лазаренко, А. Шамсїтдінов // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2015. – Вип. 52. – С. 157–159.
5. Нітченко Г.М. Аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі / Г.М. Нітченко, М.О. Ховрич // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 130. – С. 169–172.